

Õiguskantsler

Kohalikud omavalitsused

Teie nr

Meie 27.03.2019 nr 6-1/181326/1901587

Laste sõidutamiseks kasutatavate busside turvalisus ja juurdepääs ühissõidukitele

Austatud volikogu esimees, linnaepea, vallavanem

Õiguskantsler on saanud viimastel kuudel mitu avaldust ühistranspordi korraldusega seotud probleemide kohta. Nende küsimuste lahendamisele saavad palju kaasa aidata kohalikud omavalitsused.

Busside turvalisus

Riik ja kohalik omavalitsus peavad tagama igäühe võimalused koolikohustuse täitmiseks ([Eesti Vabariigi haridusseaduse](#) (HaS) § 4 lg 1). Selleks et lapsed jõuaksid kooli, on kohalikele omavalitsustele pandud ülesanne korraldada laste sõit haridusasutusse ja tagasi (HaS § 7 lg 2 p 8). Koolitranspordi korraldatakse spetsiaalselt koolilastele mõeldud bussidega, aga ka kohalike liinibussidega, mille sõidugraafik on kavandatud nii, et lapsed saaksid sõita hommikul kooli ning pärast tundide lõppu koju.

Mitu lapsevanemat on õiguskantslerile kirjutanud, et koolibussid ja ka kohalikud liinibussid, millega lapsed kooli sõidavad, ei ole piisavalt turvalised. Tihti kasutatakse asulavälisel teel busse, kus turvavööd puuduvad¹ või ei ole need töokorras. Maanteel sõidavad vahel ka linnaliinibussid, millel ei peagi turvavöösid olema. Samuti peavad lapsed asulavälisel teel sõitvas bussis istekohtade puudumise tõttu püsti seisma. Mõned õpilaste sõidutamiseks kasutatud bussid on olnud tehniliselt äärmiselt kehvast seisukorras, nii et Maanteeamet ja Politsei- ja Piirivalveamet on pidanud ühisreidide käigus neid busse liiklusest ka kõrvaldama.²

Kõikjal Eestis peavad koolilapsed saama sõita kooli ja koolist koju ühissõidukitega, milles on elementaarne turvavarustus. Asulavälisel teel sõitvas bussis on selleks vaieldamatult ka turvavöö. Kohalike liinibusside turvavarustuse tagamisel on tähtis roll kohalikel omavalitsustel. Just vallad ja linnad saavad hanketingimustes ja hankelepingus kehtestada kohalikul liiniveol kasutatavatele sõidukitele turvanõuded. Mõned vallad on näiteks seadnud tingimused busside vanusele ja tüübile ning on nõudnud, et buss peavad olema turvavööd ja alkolukk (nt Märjamaa, Kose vald). Samuti

¹ Turvavööd peavad olema kõigis alates 2007. aastast esmarestreeritud bussides, v.a bussides, kus on ette nähtud kohad püsti seisvatele sõitjatele. Vanemates bussides ning linnaliinibussides turvavööd puuduvad.

² Vt <https://www.err.ee/860364/reid-tuvastas-et-lapsi-veavad-kooli-risubussid>.

on mõni vald busside tellimisel arvestanud seda, et kõik sõitjad saaksid asulavälisel teel sõitvas bussis istuda. Paraku on ka selliseid kohalikke omavalitsusi, kes ei ole turvanõuete kehtestamise vajadusele veel tähelepanu pööranud.

Kohalikel liinidel sõitvatele bussidele saab turvanõuded kehtestada ka volikogu oma määrusega. Kohalikul omavalitsusel on õigus esitada valla- või linnaliiniveol kasutatavatele bussidele ja sõiduautodele nõuded, millega oleks tagatud teenuse kvaliteet ([ühistranspordiseaduse](#) § 45 lg 6 p 2). Näiteks on võimalik keelata asulavälisel teel turvavöödeta busside kasutamine, seada bussidele vanuse- või läbisõidupiirang, nõuda töötava alkoluku olemasolu jne. Ka saab asulavälist ühistransporti korraldades planeerida busside arvu, lähtudes busside täitumusest, nii et kõik sõitjad saaksid sõidu ajal istuda ning kinnitada turvavöö. Kui asulavälisel teel sõitvates kohalikes liinibussides turvavööd puuduvad ja/või inimesed püsti seisavad, võib see süvendada ekslikku arusaama, nagu ei oleks bussides turvavöö kinnitamine vajalik.

Mõistagi on oluline kõigi reisijate turvalisus, aga kui kõigi maanteel sõitvate kohalike liinibusside suhtes ei ole kohe võimalik turvanõudeid (turvavöö, ainult istuvate reisijate vedu) rakendada, tuleb esmajoones kaitsta lapsi. Perekond ja lapsed on riigi erilise kaitse all (PS § 27). Ka [ÜRO lapse õiguste konventsiooni](#) preambulis on rõhutatud, et füüsilise ja vaimse ebaküpsuse tõttu vajavad lapsed erilist kaitset ja hoold. Kõik institutsioonid, kes teevad lastega seotud toiminguid, peavad esikohale seadma laste huvid ([Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) art 24 lg 2, [lastekaitseseaduse](#) § 21).

Lastel ei ole koolikohustuse täitmise tõttu alati võimalik valida, kas ühissõidukeid kasutada või mitte. Seega on vaja turvanõuded kehtestada spetsiaalselt laste sõidutamiseks mõeldud koolibussidele, aga ka kohalikel valla- või linnaliinidel kasutatavatele sõidukitele, kui bussiliini peamine sihtrühm on lapsed.

Eeltoodut arvesse võttes palun Teil vastata järgmistele küsimustele:

1. Kas Teie vallas või linnas asulavälisel teel sõitvad koolibussides ja kohalikes liinibussides on sõitjatele olemas turvavööd?
2. Millised turvanõuded on Teie vallas või linnas kehtestatud asulavälisel teel sõitvatele koolibussidele ja kohalikele liinibussidele?
3. Palun saatke õiguskantslerile volikogu määrus (või viide Riigi Teatajale, kus see on avaldatud), millega turvanõuded on kehtestatud. Palun edastage ka kohalikel liinidel vedajatega sõlmitud lepingud koos lisadega, mis käsitlevad sõidukitele esitatud turvanõudeid. Kui lepingutele on lisatud hankedokumendid ning need on kättesaadavad riigihangete portaalis, saate viidata ka hanke numbrile.
4. Kui Teie vallas või linnas ei ole bussidele turvanõudeid (sh asulavälisel teel turvavööd, ainult istuvate reisijate vedu) kehtestatud, selgitage palun, miks vald/linn on nii otsustanud.
5. Kas ja millal peate võimalikuks kohalikele liinibussidele turvanõuded kehtestada?
6. Millal olete valmis rakendama asulavälisele koolitranspordile turvavööde nõuet ning korraldama koolitransporti selliselt, et lapsed ei peaks asulavälisel teel sõitvas bussis püsti seisma?
7. Kas Teie hallatavad koolid ja lasteaiad pööravad kooliekskursioonide jms väljasõitude korraldamiseks busse tellides tähelepanu turvavööde olemasolule? Kui Te pole seni lasteaiad-

või koolipidajana turvavõõde olemasolule tähelepanu pööranud, kas kavatsete selleks teha teavitustööd?³

Juurdepääs ühissõidukitele

Riigikogu ratifitseeris 21. märtsil 2012 ÜRO [puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#), millega Eesti võttis endale kohustuse edendada puuetega inimeste võimalusi täielikult ja iseseisvalt ühiskondlikus elus osalemiseks. Üks keskne teema on seejuures juurdepääsetavus. Juurdepääsetavus on oluline põhimõte ka Riigikogu 2014. aastal kinnitatud „[Transpordi arengukava 2014–2020](#)“ järgi: „Liikumisvõimalused mõjutavad oluliselt inimeste elukvaliteeti. Transpordisüsteem peab võimaldama ohutut ja keskkonnasäästlikku liikumisvõimalust kõigile inimestele. Liikuvuskeskkonna kavandamisel ja rajamisel lähtutakse universaalse disaini põhimõtetest ja erinevate sotsiaalsete rühmade erinevatest vajadustest ja ühiskondlikust staatusest.“

Ühissõidukid, kuhu saab takistusteta sisse igaüks, on liikumisraskustega inimese iseseisva toimetuleku üks eeldus. Need sõidukid muudavad hõlpsamaks nii liikumispuudega inimeste ja eakate kui ka näiteks sporditrauma tõttu karkudega kõndivate inimeste liikumise. Tartu linnalt saadud andmed näitavad, et pärast seda, kui linnas võeti kasutusele madala põhjaga liinibussid, vähenes märkimisväärselt nõudlus sotsiaaltransporditeenuse järele. Niisuguseid häid näiteid on kindlasti veel, kuid kahjuks ei ole meil kõigi kohalike omavalitsuste ühistranspordist terviklikku ülevaadet. Seega palun Teil vastata järgmistele küsimustele:

8. Millised juurdepääsunõuded on kehtestatud Teie vallas või linnas sõitvatele bussidele?
9. Palun saatke õiguskantslerile volikogu määrus (või viide Riigi Teatajale, kus see on avaldatud), millega need nõuded on kehtestatud. Palun edastage ka vedajatega sõlmitud lepingud koos lisadega, mis puudutavad sõidukitele juurdepääsu nõudeid. Kui lepingule on lisatud hankedokumendid ning need on kättesaadavad riigihangete portaalis, saate viidata ka hanke numbrile.
10. Kui Teie vallas/linnas ei ole juurdepääsunõudeid kehtestatud, selgitage palun, millest olete selle valiku tegemisel lähtunud.
11. Kas ja millal peate võimalikuks need nõuded kehtestada?
12. Kui palju on Teie vallas või linnas kasutusel ühissõidukeid ja kui palju neist on juurdepääsetavad (ratastooliga, lapsevankriga jne)?

Ootan Teie tagasisidet 1. maiks 2019.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristi Lahesoo 693 8409; Kristi.Lahesoo@oiguskantsler.ee
Juta Saarevet 693 8446; Juta.Saarevet@oiguskantsler.ee

³ Teavitustöö hea näide on Maanteeameti ja Maksu- ja Tolliameti [suunised koolidele ja lasteaedadele transpordi tellimisel õpilaste ja laste väljasõidul](#).